

Dr. Szili Katalin
az Országgyűlés Elnöke részére

Irományszám: **T/5949/285**

Érkezett: **2009 FEBR 02**

Helyben

Tisztelt Elnök Asszony!

A Házsabály 94.§ (1) bekezdése alapján a „Polgári Törvénykönyvről” szóló T/5949. számú törvényjavaslathoz a következő

módosító javaslatot

terjesztem elő:

A törvényjavaslat 4:15.§-ának (2) bekezdése az alábbiak szerint módosul:

„(2) [Dolognak minősül a pénz, az értékpapír, a pénzüpi eszköz, az üzletrész, a dolog módjára hasznosítható természeti erő, valamint –törvény ilyen tartalmú rendelkezése esetén – a törvényben meghatározott vagyoni értékű jog is.] A tulajdonjog szabályait megfelelően alkalmazni kell a pénzre, az értékpapírokra valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre is.”

Indokolás

A törvényjavaslat – az indokolás szerint „eleget téve az üzleti forgalom szereplői indokolt elvárásának” – a dolog fogalmának körébe von „további immateriális vagyontárgyakat” is, így a korlátolt felelősségű társaság üzletrészét, a pénzüpi eszközöket”, „továbbá lehetővé teszi azt, hogy a törvény egyes vagyoni értékű jogokat is dolognak minősítsen”. Az üzletrész dologgá minősítését azzal magyarázza, hogy „nincs ésszerű indoka, hogy a ... tagsági jogot megtestesítő üzletrész eltérő jogi megítélés alá essen mint egy „testi dolognak” semmiképpen sem nevezhető – amúgy szintén tagsági jogot megtestesítő – dematerializált részvény”. A pénzüpi eszközök dologgá minősítésének indoka, hogy „éppúgy a szabályozott tőkepiac üzleti termékei, mint az értékpapírok. Kizárásuk a tulajdonjog köréből ezért a XXI. században nem indokolt”. Az egyéb vagyoni értékű jogok tekintetében a dologgá minősítés indokát az indokolás nem adja meg, csak utal arra, hogy ez nem általános, hanem különös szabály.

A javaslat indokolása részint nem helytálló, részint nem kielégítő. Először is, a törvényjavaslat nem csak e három vagyontárgyat, de a pénzt, értékpapírt és a dolog módjára hasznosítható természeti erőt is dolognak minősíti, noha ezt a hatályos jog nem teszi meg. A hatályos jog ugyanis csak a tulajdonjog szabályainak alkalmazását teszi

lehetővé e vagyontárgyakra, nem tekinti azonban dolognak azokat. A tulajdonjog tárgya kiterjesztésének indokát megvizsgálva a következőket állapíthatjuk meg.

A dolog fogalma szerint testi tárgy, amely értékét állagában hordozza. Az értékpapír, a pénzérme illetve bankjegy anyaga is – ilyen értelemben – dolog, noha a pénz és értékpapír nem az. A nemesfém pénz korában nem is volt szükség a dologfogalom ilyen értelmű kiterjesztésére, mert a fém állaga (nemesfém tartalma) hordozta magában a pénz értékét.

A magánjogi problémát az értékpapírok (váltó) és az eredetileg azok közé tartozó bankjegyek megjelenése okozta, ezek értékét ugyanis nem állaguk, hanem az általuk megtestesített követelés hordozta és azonos volt annak a nemesfém pénz összeg értékével, amit az értékpapír beváltásával meg lehetett szerezni. Tekintettel az értékpapírok egyik fő jellemvonására, a jogosult alaki legitimációjára, és arra, hogy az általuk megtestesített követelést csak az értékpapír révén lehet érvényesíteni, e követelés – az azt hordozó értékpapír (bankjegy) birtokbavétele révén – „birtokba vehetővé” vált, ezért lehetett rá a dologi jogi szabályokat alkalmazni. A nemesfém pénzt utóbb felváltotta az árupénz, amely értékét nem a pénz nemesfém tartalmában, hanem hivatalos árfolyama (vásárlóértéke) határozta meg. Az újfajta fém pénz sem volt tehát dolog, inkább speciális, fém alapú „bankjegy”, de mert ugyanazokkal a tulajdonságokkal bírt, mint a bankjegy és a többi értékpapír, továbbra is a tulajdonjog tárgyaként kezelhették.

A tulajdoni tárgyak körének következő kiterjesztését az elektromos áram hasznosítása tette szükségessé. Az elektromos áram sem dolog, önálló állaga nincs, hiszen lényegében a hordozó anyag elektromos töltésének változása, de hasznosítható, és vezetékek révén bárhova, nagy távolságokra továbbítható. Ez tette lehetővé a jogosulatlan áramvételezést, ami szükségessé tette mind a büntetőjogi, mind a magánjogi fellépést. A megoldás a dologfogalom újabb kiterjesztése volt: az áram a vezetékek birtokbavételével, azokhoz gépek csatlakoztatásával „birtokba vehető, ezért rá a tulajdonjogra vonatkozó szabályokat is alkalmazni lehet.

A dematerializált értékpapír tulajdoni tárgygyá minősítése – amire a dologfogalom kiterjesztését a javaslat alapozza – már önmagában is problematikus. A dematerializálás lényege ugyanis az okirat „anyagtalánítása”: az ilyen értékpapír birtokba nem vehető, csak e célra szolgáló számlán – lényegében számlakövetelésként – nyilvántartható illetve jóváírható. Ki kell emelnünk azt, hogy a tulajdoni tárgyak körét a Ptk. úgy terjesztette ki az értékpapírokra, hogy abba – az akkor még nem létező – dematerializált értékpapírokat nem értették bele. A fogalom kiterjesztését indokolhatja, hogy a dematerializált értékpapírok értékét is az a jog, követelés értéke adja meg, amelyről kiállították őket, ellene szól viszont az értékpapír jogosultjának és birtokosának szükségszerű azonossága.

A tulajdonjog lényegében a vagyoni értékű jogok egyike, amely történetileg – ezt láthattuk – a dolgokhoz kötődött. Dolognak az önálló, testi tárgy minősül. Ennek a tételnek azonban már az ókorban két korlátját ismerték: nem minősült dolognak és ezáltal tulajdonjog tárgya sem lehetett a szabad ember és a birtokba nem vehető testi tárgy (pl.: a tenger, a levegő, de: a palackba töltött tengervíz, levegő igen!). Ez utóbbi megszorítás mutatja, hogy a dolognak minősítés szorosan összefügg a birtokbavétel lehetőségével. A dolgok sajátága, hogy mind tényleges, mind jogi uralom alá vethetők, és e kettő el is válhat egymástól (ezáltal vált el a birtok és a tulajdon fogalma a római jogban: a birtok a dolgon fennálló tényleges, a tulajdon a jogi uralom). A vagyoni értékű jogok esetén ez a

lehetőség nem áll fenn: nincs értelme „tényleges”, illetve „jogi” jogosult között különbséget tenni, noha a dologi jog egész rendszere erre épül. Ez a probléma a dematerializált értékpapíroknál is, mert itt sem válhat el a tényleges és a jogi jogosult. A papír alapú értékpapíroknál van értelme névre szóló és bemutatóra szóló értékpapírról beszélni, és ez előbbieknél a tényleges és a jogi jogosult nyilvánvalóan elválhat. A dematerializált értékpapírokat a törvény szükségképpen névre szóló értékpapíroknak tekinti, de ennek a különbségtételek valódi jelentősége itt már nincs, mert ezek mindig az értékpapírszámla jogosultjának nevére szólnak. Ha a dematerializált értékpapírt dolognak tekintjük, az értékpapírszámlán való jóváírást pedig birtokbavételnek, akkor lényegében a mindenkori birtokost jogosítják: ez a bemutatóra szóló értékpapír lényege, tehát a különbségtétel itt már elveszti az értelmét.

A dematerializált értékpapír önmagában nem létezik, csak számlakövetelésként: az értékpapír-számla tölti be azt a szerepet (a követelés hiteles rögzítése) amit a hagyományos értékpapírnál az okirat. Ez pedig nem a dologi jog, hanem a kötelmi jog felé mozdítja ezt az intézményt és a bankszámla-követelésekhez teszi hasonlónak. (Mindez fokozottan igaz a pénzüpi eszközökre.)

Az, hogy a tulajdonjog tárgyai körébe e vagyoni értékű jogok nem vonhatók, nem jelenti azonban azt, hogy egyes dologi jogi intézmények ne lennének alkalmazhatók rájuk. A hatályos szabályozás is lehetőséget ad arra, hogy zálogjog, haszonélvezet alapítható legyen jogon, illetve követelésen is; a javaslat megteremti a jogátruházás intézményét is.

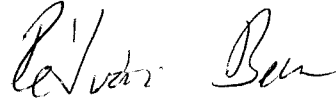
A zálogjog lényege, hogy a jogosult a zálogjog tárgyának átruházása révén annak pénzbeli ellenértékéből kielégítse követelését. Nyilvánvaló, hogy bármely jog, követelés, ami pénz ellenében átruházható, zálogjog tárgya lehet: a dolog tulajdonjoga csak ezek egyike (ezért is ingadozik a jogirodalom, hogy a zálogjog dologi jogi, vagy kötelmi jogi intézmény-e; csak az abszolút hatály billenti a mérleget a dologi jog felé).

A haszonélvezet lényege, hogy a haszonélvezet tárgyából – az állag sérelme nélkül – nyerhető haszon a haszonélvezőt illetik meg. A haszonélvezet tárgya tehát bármilyen jog, követelés lehet, ami az állag sérelme nélkül hasznot hajt. A dolog haszonélvezete a dolog birtoklását, használatát és hasznai szedését teszi lehetővé. Ezek a szabályok a hasznot hajtó jogokra, követelésekre csak analógia útján alkalmazhatók: így a pénzkövetelés haszonélvezete esetén a tőke a pénzkövetelés jogosultját, kamata a haszonélvezőt illeti; a kamatkövetelés behajtása a hasznok beszédésével, az elválással, a pénzkövetelés megszűnése a dolog megsemmisülésével analóg helyzet. Hasznot hajtó jog haszonélvezete esetén a jog gyakorlása illeti meg a haszonélvezőt, így a jogosultat egyébként megillető, a haszonélvezet időtartama alatt esedékessé váló követelések, míg maga a jog, és az azzal való rendelkezés a jogosultat.

Mindezekre tekintettel a dologfogalom kiterjesztése nem indokolt. Kétségtelen, hogy a közös tulajdon megszüntetése mintájára a közös üzletrész megosztását is lehetővé kell tenni, de ezt a külön törvény – igaz, „közös tulajdonban álló” üzletrészről rendelkezve – különös szabályokkal rendezzi. Felvethető lenne a tartós jogviszonyok alapján fennálló jogok esetén a jogközösség megszüntetésére vonatkozó szabályok beiktatása a törvénybe, bár ott, ahol erre szükség volt, a külön törvények, illetve a bírói gyakorlat eddig is megoldotta a kérdést, a tulajdonfogalom kiterjesztése nélkül is (pl: bérlőtársi jogviszony megszüntetése). Ugyancsak indokolt lehet egyes követelések esetén – a tulajdoni

igényekhez hasonlóan – az elévülést kizárni. Ez azonban szintén nem teszi szükségessé a tulajdoni tárgyak körének kiterjesztését, mert ezt esetenként, külön szabályokkal is megoldható, miként erre ma is van példa a kötelmi jogban (takarékbetét esetén).

Budapest, 2009. február 2.

dr. Rétvári Bence
Kereszténydemokrata Néppárt